

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrletno 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrtice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Ker je opravištvu „Slov. Gospodarja“ od konca januarja v eni roki, bode tudi vsa uprava in posebno še razpošiljatev lista tako urejena, kakor se spodobi in imajo častiti naročniki pravico tirjati.

V ta namen prosimo, da se naj vsak naročnik, ki lista morebiti do zdaj ni dobival ali nerodno, pri opravištvu v stolnem farovžu, (Dom-pfarrhof) oglasi in svojo addresso s poslednjo pošto razločno napiše. — Prosimo tudi še enkrat, naj nam oni č.č. naročniki, kateri so 3. številko „Gosp.“ vsled hude pomote pri ekspediciji v dveh ali še več odtisih prejali, nazaj poslati blagovolijo povrne številke, katerih potrebujemo za novejša naročnike.

Opravištvu „Slov. Gospod.“

Porote.

I.

Gospodarska zbornica je sprejela novi kazenski red, kateri vpeljava zopet porote ali sodnije zapriseženih mož tudi v kazenskih stvareh, kakor smo jih že leta 1850—1852. imeli. Stvar je sama ob sebi in po pravnih vzorih prav lepa in vabljava, ko bi le tudi v sedanjih razmerah praktična bila!

Porotniki sodijo po svojem najboljšem prepričanju, po glasu svoje vesti, po svoji zdravi pameti. Ker se končna razprava ustmeno vrši, ter so nazoče vse priče, se pravda hitreje dožene. Ker so porotniki rojaki, morebiti bližnji sosedje in stanovski tovariši zatočenca, se sme nadjeti, da se ničesar prezrlo ne bo, karkoli njemu v prid zluži.

Iz druge strani se vzbuja in krepi pravednost (Rechtbewusstsein) pri državljanih, se bistrijo pojmi o pravosti ali poštenosti, ker vidijo ljudje pri javnih obravnavah nasledke te in one

napačnosti. To vse služi porotam v hvalo, in temu se tudi oporekati ne da; drugo vprašanje je pa, ali se bodo porote v sedanjih naših razmerah tako hvalevredno in blagodejno obnašale, kakor mislijo oni, ki jim kot najboljši napravi slavo pojó?

Kar je naša gospodarska zbornica na vladin migljaj postavila, v zbornici poslancev sklenjeni, zdaj dostavila, da sme namreč vlada porote za nekatere kraje na leta dni ustaviti, nam nič dobrega ne obeta. Godilo se je to v tiskovnih tožbah že lani na Českem, ko je minister pravosodja tiskovne pravde českim porotnikom vzel in nemškimi izročil. Reklo se je, da so česki porotniki proti českim novičarjem enostranski, da imajo predsodkov. So mar nemški porotniki českim listom nasproti menj enostranski in bolj nasebni (objektivni)? Ako smo za porote godni, mora to veljati za vse kraje in vladi bi se ne smelo dati na voljo, da ustavi sodbo po porotnikih, kjer se ji poljubi; ako pa nismo za to še godni, je tudi zdaj postava preneljena kakor je bila l. 1850. Vsekako je ta določba nevarna, in če imajo liberalci v zbornici poslancev le iskrico pravega svobodnega duha, morajo zavreči to določbo, ki je nekaka nezaupnica prihodnjim porotnikom.

Kdor dejanske razmere nepristrano sodi, se ne more porotnih sodnij veseliti, ker jim menjka prva, neobhodno potrebna pogodba: splošna izobraženost prebivalcev, vsled ktere zamore tudi priprost človek, bodisi kmet ali „purgar“, jasno pregledati vse pravne okolščine ter brez vseh predsodkov stvar presoditi. Na koliko se je pospešila omika slovenskega ljudstva od leta 1852., ko so se porotne sodbe zopet ustavile, do denešnjega dne? Ne poznamo res ni najmanjšega napredka; napredovalo je pri nas le ponemčevanje. Vrh tega je pa vsled neprestanega hujskanja v verskem, političnem in narodnem oziru tolika zmeda navstala, da je — posebno politični

obtoženec — res v nevarnosti, slepi strasti te ali one stranke izdanim biti. i

Te in enake pomislilke proti porotam imela sta v gosposki zbornici med drugimi tudi Lichtenfels in Schmerling, prvosednik najvišje sodnije na Dunaju; toda dvome jima je pregnal minister pravosodja, dr. Glaser, češ, da se s takimi ugovori nezaupnica daje ustavoverni vladi, ktera le izvršuje, kar je v prestolnem govoru obljubila. To je bilo omenjenima gospodoma dovolj, da sta svoje prepričanje utajila in upor proti porotam opustila. Prišla bo torej gotovo postava, in tudi mi ne moremo druga nič storiti, kakor da skušamo pripomoči, da se za porotnike volijo najboljše močje. V ta namen razglasimo prihodnjič nekatere prav mikavne izgleds iz porotniške zgodovine, ki bodo spričevali, da porotniki silno težkih dolžnosti ná se vzamejo, da toraj vsak za porotnika ni, najmanje pa kričači, ki se pri vsaki volitvi ljudem ponujajo in sladkajo.

Zastran vojne postave

je izdalo e. k. ministerstvo za deželno brambo razpis od 8. novembra 1872, št. 12.921, s katerim se navod k izpeljevanju vojne postave razjasnuje. Pri §§. 40 — 43 se je izreklo, da gre kandidatom duhovnega stanú, kateri se zunaj cesarstva (menda na Ogerskem?) bogoslovja učijo, olajšava §. 25. vojne postave*), ako se tam posvetujejo takim bogoslovnim naukom, ki se v našem cesarstvu vračunijo ter se o tem izkažejo s poverjenimi spričevali, in da se o svojem času smejo vvrstiti med stoječo armado (vojno pomorstvo) ali tudi deželno brambo kakor dušni pastirji.

Sme se torej pričakovati, da bode Njegovo veličanstvo uslišalo prošnjo krajskega deželnega zbora, naj se olajšanje §. 25. vojne postave razširi tudi na tiste slušatelje bogoslovja, ki so poprej bili med vojake vvrsteni, preden so se sprejeli v ktero semenišče, ker je že čutiti pomanjkanje duhovnikov, in na Primorskem dve škofiji že sedaj imate le po enega bogoslovca.

Cerkvene zadeve.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

VI.

Ko se je pisalo 700 po Krist., so novi slovenski naselniki že bili posedli ves Norik in Panonijo, deloma tudi Istrijo in Venecijo. Dali so tem deželam nova imena. Imenovali so Norik „Karatan“ (Korotan) ali „Slavinijo“ (Slovenijo).

*) Omenjeni §. veleva, da dobodo bogoslovci, ako se med vojake vzamejo, odpust, da zamorejo bogoslovske študije nadaljevati, da se pa po sprejetem posvečenju med vojaške duhovnike uvrstijo. Vredn.

Raztezala se je Slovenija med Savo in Dravo, in sicer na sedanjem Kraunjskem blizo do Ljubljane, na slovenskem Štajerskem do Maribora ali kakor drugi trde, do Ptuja. Posavsko Panonijo so imenovali „slovensko stran“, rimsko Karnijo (sedanje Dolensko in Notranjsko na Kraunjskem) so imenovali Krajno. Ime: „Slovenska stran“ je izmed naroda že zdavnej zginulo in živi le še v pesmi:

„Najlepši je dan,
Na slovensko stran;
Čast Bogu za to recimo“.

V svoji novi vlasti so imeli Slovenci od treh strani srdite sovražnike: na zapadu Longobarde, narod nemški, ki je gospodoval do Soče in Zilje; na severu Bavarec, proti jutru Avare; le na jugu so jih mejili Hrvati in Srbi, naroda slovanska, ki sta prišla iz tatranskih krajin l. 640 ter posedla gornjo Mezijo in Dalmacijo in vse kraje poleg doljne Save do jadranskega morja.

L. 624 se je bil Slovencem ponudil za vojvodo hrabri Samo, ter jih oprostil težkega avarskega jarma. Zmagal je Avare in Franke in slavno vladal 36 let.

A po njegovi smrti so si Avari zopet opomogli in so iz nova nadlegovali in tlačili Slovence. L. 740 je korotanski vojvoda Borut zoper avarsko silo Bavarec na pomoč poklical, s tem pa je njim in posredoma Frankom prišel v pest. Franki namreč, ki so bili tudi nemške korenine, so zmagali pod vodstvom svojega kralja Karola l. 774 Longobade; l. 777 Bavarec in z njimi zvezane korotanske Slovence; l. 789 so si podvrgli Krajno in Istrijo in l. 799 so po osemletni krvavi vojski pobili tudi Avare. Tako je bila ob koncu osmega stoletja vsa slovenska zemlja v oblasti Frankov. Karol, Veliki imenovan, je poslal v slovenske dežele nemške plemenitaše kot gospode in vladarje; ti so pa seboj pripeljali nemških rokodelcev in postala je nemščina po gradovih in mestih veljavni jezik. — O tej dobi piše Jan. Trdina („Zgodovina slov. naroda“). Izdala Matica slovenska) tako-le: „V vseh deželah je Karol Veliki pazil na to, da niso imele enega poglavarja, kateri bi bil potem lahko premočen in se mu utegnil spuntati. Tedaj razdeli vsako količkaj bolj veliko deželo v več krajin, in tako so res tisti, ktere je v teh krajinah poglavarje postavil (Ingo, Vojnimir, Ljudevit, Privina, Kocel itd.), le majhno moč imeli ter niso mogli na nikakoršen punt misliti. Tako je Karol tudi slovensko vojvodstvo v mnogo deželic razkosal. Sicer je pa ta cesar pravice narodove in zlasti njih jezik spoštoval in ohranil. Slovencem je večidel slovenske poglavarje ali kneze postavljaj; pri sodbah se je ravnalo vse po slovenski in gosposke niso smele drugače kot v domačem jeziku narodovem deželne zadeve opravljati. Celó narodne zборе, katerih so bili Slovenci že skoro pozabili, vpeljal jim je Karol Veliki v vsaki posebni gro-